

Handläggare
Linnea Hanning
Telefon: 08-508 25 652

Till
Socialnämnden
2022-05-24

Flyktingmottagande med anledning av händelseutvecklingen i Ukraina

Svar på remiss från Kommunstyrelsen, Dnr KS 2022/424

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen avseende Flyktingmottagande med anledning av händelseutvecklingen i Ukraina.
2. Beslutet justeras omedelbart

Fredrik Jurdell
Socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Rysslands invasion av Ukraina har medfört att ett ökat antal flyktingar från Ukraina söker sig till Europa, Sverige och Stockholm. Stockholms stad kommer med anledning av detta att ställas inför olika utmaningar i ett flertal av de verksamhetsområden som innefattas i det kommunala ansvaret. I ärendet tydliggörs stadens inriktning i arbetet med mottagandet av flyktingar från Ukraina samt föreslås ett antal förstärkningar för att möta de behov som förväntas uppstå.

Stadens övergripande inriktning är att mottagandet av flyktingar från Ukraina kan och ska ske inom ramen för nämndernas ordinarie uppdrag men att det kan behövas förstärkning av de processer och verksamheter som redan finns på plats.

I ärendet lyfts ett antal delar inom socialtjänstens område såsom boendelösningar, uppsökande arbete på ankomstplatser samt insatser för att motverka prostitution och människohandel, samhällsvägledning, mottagande av ensamkommande barn och unga, och samordning av frivilliga initiativ.

Socialförvaltningen ställer sig bakom inriktningen att mottagandet av flyktingar från Ukraina kan och ska ske inom ramen för nämndernas ordinarie uppdrag och instämmer i att det kan behövas förstärkning av de processer och verksamheter som redan finns på plats. Socialförvaltningen delar uppfattningen att det trots oklarheter om hur mottagandet ska fungera över tid är av vikt att det finns tydliga utgångspunkter för stadens verksamheter. Socialförvaltningen ser positivt på en budgetjustering som kan användas att förstärka i de uppdrag och verksamheter där det behövs.

Bakgrund

Socialförvaltningen har fått initiativärendet *Flyktningmottagande med anledning av händelseutvecklingen i Ukraina* på remiss från Kommunstyrelsen för besvarande senast 2022-05-25. Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden utbildningsnämnden samt stadens stadsdelsnämnder

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av socialförvaltningens stadsövergripande avdelning i samråd med socialtjänstavdelningen. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 18 maj 2022. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 19 maj 2022.

Ärendet

Rysslands invasion av Ukraina har medfört att ett ökat antal flyktingar från Ukraina söker sig till Europa, Sverige och Stockholm.

EU:s medlemsstater beslutade den 4 mars att aktivera massflyktsdirektivet vilket innebär att en ukrainsk medborgare eller en person med skyddsstatus i Ukraina som lämnat landet efter den ryska invasionen kan få omedelbart skydd i Sverige och ett tidsbegränsat uppehållstillstånd.

Stockholms stad kommer med anledning av den ryska invasionen av Ukraina att ställas inför olika utmaningar i ett flertal av de verksamhetsområden som innefattas i det kommunala ansvaret. I ärendet tydliggörs stadens inriktning i arbetet med mottagandet av flyktingar från Ukraina samt föreslås ett antal förstärkningar för att möta de behov som förväntas uppstå.

Stadsledningskontoret konstaterar att det är staten som har det huvudsakliga ansvaret för mottagandet av asylsökande och personer

som omfattas av massflyktingsdirektivet men att lagändringar som påverkar kommunens roll förväntas ske inom kort.

Stadens övergripande inriktning är att mottagandet av flyktingar från Ukraina kan och ska ske inom ramen för nämndernas ordinarie uppdrag men att det kan behövas förstärkning av de processer och verksamheter som redan finns på plats.

Detaljerna om hur mottagandet ska fungera över tid och tillämpning av gällande och ny lagstiftning bearbetas av statliga myndigheter. Stadsledningskontoret anser det vara angeläget att det trots oklarheter finns tydliga utgångspunkter för stadens verksamheter samt att kostnadsersättning ska sökas från staten för insatser och förstärkning som inte åligger kommunerna utifrån tillämpning av gällande lagstiftning.

Inriktningen rörande kommunikation med målgruppen är att den ska ske genom ordinarie processer och den struktur som redan finns och att Welcome House, stadsdelsnämndernas medborgarkontor och Kontaktcenter utgör en viktig del i detta arbete, som kan komma att behöva förstärkas.

Bland de verksamheter som särskilt berörs i detta ärende finns förskola, skola, arbetsmarknad samt socialtjänst.

Då massflyktingar som beviljats uppehållstillstånd omfattas av lagen om mottagande av asylsökande, LMA, är det Migrationsverket som ska tillhandahålla boende för de som behöver det. Migrationsverket har bett kommunerna att bistå i boendefrågan på kort sikt och även under vistelsetiden i Sverige, med ersättning från staten. Tillsammans med berörda myndigheter arbetar regering fram ett förslag till lagändringar för att åstadkomma en jämnare fördelning av flyktingar över landet.

Individer och familjer med uppehållstillstånd som omfattas av LMA kan behöva stöd och hjälp som kan falla inom kommunernas ansvar såsom äldreomsorg och LSS. En sådan utveckling skulle kräva dialog och ekonomiska överenskommelser på nationell nivå.

Även behov av rådgivning kan komma att uppstå dels till individer/familjer men även till frivilligkrafter som tagit emot och eller har kontakt med flyktingar som omfattas av massflyktingsdirektivet.

I ärendet lyfts ett antal delar inom socialtjänstens område.

Uppsökande verksamhet

Vid ett ökat inflöde av ukrainska flyktingar till ankomstplatser i staden såsom Stockholms centralstation och stadens hamnar kan bemanningen behöva förstärkas, i första hand av stadens medarbetare från andra verksamheter inom socialförvaltningen. Det skulle också kunna bli aktuellt med aktörer från civilsamhället, vilket kräver samordning.

Erfarenheter från tidigare flyktingströmmar visar också att kvinnor och barn på flykt riskerar att utsättas för olika typer av våld och övergrepp så väl som innan de lämnar sitt hemland, under flykten och i det nya landet. Att vara på flykt innebär ofta en ekonomisk osäkerhet och det finns risk att flyktingar utnyttjas på olika sätt och utsätts för människohandel. Behov av ökade resurser för att motverka prostitution och människohandel kan uppstå.

Boendelösningar

Än är det inte klart gällande regelverket och förutsättningarna för massflyktingdirektivet. Innan de juridiska förutsättningarna är klarlagda kan staden inte bygga upp verksamheter som eventuellt inte kommer att användas men att förberedelser behöver påbörjas. Ett beslut om att de ukrainska flyktingarna ska placeras i kommunerna efter en ny anvisningsmodell skulle kunna innebära att Intro Stockholm behöver förstärkas.

Samhällsvägledning

Under förutsättning att det blir aktuellt med kommunanvisningar av massflyktingar och beroende på vad som kommer att ingå i det kommunala ansvaret kan det komma att finnas ett behov av att utöka samhällsvägledningen inom Intro Stockholm. Omfattningen går i nuläget inte att bedöma.

Ensamkommande barn och unga

I dagsläget är endast två procent av de flyktingar som kommer från Ukraina ensamkommande barn och unga. Om antalet alternativt andelen skulle öka kraftigt skulle det kunna innebära ett ökat behov av jour- och familjehem vilket skulle kräva förstärkta resurser både hos socialnämnden och stadsdelsnämnderna.

En ökning av antalet anvisade barn skulle också innebära behov av förstärkta resurser för barn- och ungdomsutredningar. Det skulle också kunna skapa ett större behov av ankomstboenden, HVB-hem och stödboenden. Ersättningsnivåerna är lägre för mottagande av ensamkommande barn och unga än de var under 2015 då staden hade ett stort mottagande. Vid en ökad mängd ärenden skulle det innebära en ekonomisk belastning på stadsdelsnämnderna.

Samordning av frivilliga initiativ

Beslut fattade på nationell nivå rörande möjlighet till boende, utbildning, folkbokföring och ersättning kommer att påverka både kommuner och frivilligorganisationer. Om frivilligorganisationer tar eller får ett ökat ansvar kan det komma att behövas samordning över tid.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Socialförvaltningen ställer sig bakom inriktningen att mottagandet av flyktingar från Ukraina kan och ska ske inom ramen för nämndernas ordinarie uppdrag och instämmer i att det kan behövas förstärkning av de processer och verksamheter som redan finns på plats.

Socialförvaltningen delar uppfattningen att det trots oklarheter om hur mottagandet ska fungera över tid är av vikt att det finns tydliga utgångspunkter för stadens verksamheter.

Socialförvaltningen ser positivt på en budgetjustering som kan användas att förstärka de uppdrag och verksamheter där det behövs. Socialförvaltningen ansvarar för det initiala mottagandet i staden och där ingår att möta upp på ankomstplatser såsom Centralstationen. Omfattningen av hur många som kommer kan förändras snabbt. Detsamma gäller arbetet mot människohandel och prostitution.

Socialförvaltningen välkomnar stadsledningskontorets förslag att socialnämndens arbete med att hitta boendelösningar utifrån ny lagstiftning, både i samarbete med SHIS och eventuellt genom andra nödvändiga inhyrningar, präglas av flexibilitet och möjlighet till snabba beslut vid behov. Regeringen har 2022-04-08 presenterat ett förslag till ny lagstiftning gällande boende för personer som omfattas av massflyktindirektivet. Förslaget ska gälla från och med 2022-07-01 och innebär att fördelningen av flyktingar enligt massflyktsdirektivet ska utgå från principerna i bosättningslagen, i syfte att få till en jämn fördelning över landet. Migrationsverket föreslås få anvisa en kommun som ska ordna boende, och kommunen ska ges lagstöd för att ordna boende och få ersättning för kostnaderna. Nivån på ersättningen är ännu inte föreslagen. Den föreslagna lagändringen innebär ett utökat arbete med att anskaffa och bedriva boenden.

Rörande ensamkommande barn och unga instämmer

Socialförvaltningen i att det kan komma att finnas ett ökat behov av olika boendeformer och att förstärkta resurser i arbetet både för socialnämndens och stadsdelsnämndernas arbete kan behövas. Vid

en kraftig ökning av antalet ensamkommande barn kommer barnens ålder och behov att styra vilka boenden som passar det enskilda barnet bäst.

Hur ansvarsfördelningen mellan kommuner, frivilligorganisationer och civilsamhälle ska se ut beror på vilka beslut som fattas på nationell nivå rörande möjlighet till boende, utbildning, folkbokföring och ersättning. Socialförvaltningen anser att det är viktigt att tydliggöra vilken samordning som ska ske på lokal respektive central nivå över tid och att det är viktigt att arbetet sker inom nämndernas ordinarie uppdrag.

Socialförvaltningen välkomnar budgetjusteringen som möjliggör att föreningar som bidrar i arbetet med att ta emot flyktingar från Ukraina ges förutsättningar att hjälpa till i den mån som det behövs. Förslaget ger socialförvaltningen möjlighet att vid ett stort mottagande ingå i mer formaliserad samverkan med vissa frivilligorganisationer och förutsättningar att bevilja verksamhetsbidrag och föreningsbidrag till föreningar som möter målgruppen.

En fråga som nämns i inriktningsärendet där rättsläget är oklart avseende vem som ansvarar för sociala insatser, exempelvis hemtjänst eller insatser enligt LSS, till den som omfattas av LMA och har särskilda behov. Nuvarande tolkning är att det ingår i LMA och att det därmed är Migrationsverkets ansvar att tillgodose de behov av anpassat boende och stöd i hemmet som massflyktingar har till följd av exempelvis ålder eller funktionsnedsättning. Socialförvaltningen instämmer i att det runt dessa frågor krävs dialog för att nå tydlighet i ansvarsfördelning och ekonomiska överenskommelser på nationell nivå för att säkerställa att den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden beslutar att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i socialförvaltningens tjänsteutlåtande.

Bilaga

1. Tjänsteutlåtande från stadsledningskontoret daterat 2022-04-05.